

Guide til bæredygtig turne

Hvordan sænkes klimaaftrykket
i alle dele af turneprocessen?

Denne guide henvender sig til alle teatermedarbejdere, som er involveret i turneproduktion. Det være sig kunstneriske ledere, producenter, teaterchefer, produktionsledere, lys- og lyd- designere, teknikere, scenografer, kommunikationsmedarbejdere, byggere, kostumierer, skuespillere, dansere, artister og performere.

Indholdsfortegnelse

Introduktion.....	Side 3
FØR TURNEEN.....	Side 4
Planlægning af turne.....	Side 5
Lokalt samarbejde.....	Side 6
Planlægning af den bedste rute.....	Side 7
Valg af spillesteder.....	Side 8
Planlægning af transport.....	Side 9
Booking af overnatning.....	Side 10
At øge bevidstheden om catering.....	Side 11
Catering.....	Side 11
Kommunikér med dit publikum.....	Side 12
UNDERVEJS PÅ TURNEEN.....	Side 13
EFTER TURNEEN.....	Side 15
Mål dit klimaaftryk og evaluer indsatsen.....	Side 16

Introduktion

Turne er en af de primære måder vores forestillinger, shows, foredrag, koncerter og performances når ud til publikum på, på tværs af Danmark - og i hele verden.

Ofte spiller turnevirksomhed en stor rolle i et teaters og en kunstners arbejde og indkomst. Men det samlede klimaaftryk for en turne, den samlede CO₂-udledning, brændstofforbruget og luftforureningen fra den transport, der er forbundet med at turnere, kan også være årsag til en af de største Co₂-udledninger.

Klimaforandringer, som f.eks. ekstreme vejrphenomener, ekstreme temperaturer og forhøjet vandstand, påvirker allerede og vil fortsætte med at have en indvirkning på turné- mulighederne, ruter og transport - og ikke mindst publikums rejser, ikke kun i verden men også i Danmark. Stigning i olie-priser og priser på brændstof vil ligeledes have en signifikant effekt.

Vi er nødt til at integrere miljømæssige hensyn i planlægningen af vores turneer. Dette vil give os mulighed for at skabe en positiv forandring på de spillesteder, vi gæster, mindske vores klimaaftryk ved de arrangementer, hvor vi optræder, samt skabe adfærdsændring hos publikum.

På længere sigt er vi nødt til at skabe en kulturel ændring, hvor vores projekters succes ikke er afhængig af turne. Vi er nødt til at udtænke mere bæredygtige metoder til at nå ud til vores publikum på.

Du skal træffe de fleste af dine bæredygtige beslutninger om, hvordan turneen vil forløbe allerede i de tidlige stadier af planlægningen, og dette er en fantastisk mulighed for at indlejre miljøhensyn i din organisations infrastruktur.

FØR TURNEEN

Planlægningsfasen er den ideelle mulighed for at skabe positive ændringer fra starten og kan være en motiverende måde at involvere alle medarbejdere og samarbejdspartnere tidligt i processen, hvor deres beslutninger kan have afgørende betydning.

Antallet af mennesker, der skal involveres og engageres, afhænger af typen og omfanget af din turne, men for at skabe en "grøn" turne har du brug for koordinering og kommunikation mellem alle involverede.

Følgende er nogle anbefalede guidelines, som du kan implementere i dit arbejde:

- Gør dig klart fra begyndelsen, *hvad* dine mål er og hvad du vil opnå.
- Lav en strategi for, hvordan alle kan bidrage til at nå målene.
- Udpeg en person til at tage kontakt med alle spillesteder på din turne i spørgsmål om bæredygtighed.
- Brug digital kommunikation (Skype/Zoom/Google Meet m.f.) i stedet for ansigt-til-ansigt møder for at reducere rejseaktivitet.

Planlægning af turneen

Dine beslutninger om scenografi spiller en stor rolle for en turnes klimaaftryk. Scenografiens vægt og størrelse, opsætning og nedpilning har betydning for hvor stort et klimaaftryk, der bl.a. skabes ved transport og energiforbrug. At skabe en fleksibel scenografi betyder at tage beslutninger som kan mindske scenografiens klimaaftryk.

En fleksibel scenografi vil skabe flere muligheder for booking af spillesteder og lokationer, hvilket vil åbne for flere muligheder for at minimere transport og energiforbrug, når du fastlægger ruten. Ved at minimere disse kan du reducere dit Co2-aftryk betydeligt - og potentielt set reducere dine transport-omkostninger. Ved at skabe fleksible scenografi-konstruktioner, som potentielt set giver dig flere steder at optræde, åbner du for flere muligheder ved planlægning af ruten.

At træffe bæredygtige beslutninger kræver et samarbejde mellem den kunstneriske leder, scenografen, teknikerne og produktionsholdet.

Overvej helt overordnet de miljømæssige konsekvenser af selve produktionen.

Følgende er nogle tips til at skabe en fleksibel produktion:

- Mindre vægt af scenografien sænker klimaaftrykket.
- At kunne pakke scenografien så den fylder mindst muligt giver mulighed for at vælge et mindre køretøj som udleder mindre Co2.
- Benyt dig af spillestedernes lys- og lyd anlæg så meget som muligt.
- Lav et udspecificeret transport-budget.
- Angiv et energi-budget for belysningsdesign.

Planlæg din tur, så du kun medbringer det væsentligste, mens alt andet (hvis muligt) venter på dig på spillestedet. Dette kan gøres ved at etablere et endnu tættere samarbejde med spillestedet - specielt med fokus på at skaffe scenografi/kostumer/rekvisitter/udstyr og udstyr *lokalt*.

Lokalt samarbejde

Det kan virke risikabelt at anskaffe betydelige dele til dit show lokalt eller have et lokalt crew, især til de mere komplekse store turneer. Men ved at gøre dette reducerer du antallet af mennesker, du skal transportere *mellem* spillestederne og samtidig øger du potentielt den lokale økonomi på hvert sted, hver by, du besøger.

Hold tæt kontakt med dine spillesteder for at finde pålidelige crew- og udstyrs- muligheder. Ved at gøre dette opbygger du et stort netværk af interessenter de forskellige steder.

Følgende er nogle tips til at forankre et tættere lokalt samarbejde:

- Brug lokale grønne leverandører og entreprenører, hvor det er muligt.
- Ansæt lokalt mandskab og kunstnere til at udføre opgaver forbundet med din produktion, hvor det er muligt.
- Overvej at få bygget hele scenografien eller dele af den lokalt på hvert sted - dette er et godt alternativ til at transportere store scenografier rundt om i verden - og igen, det er sundt for den lokale økonomi.

Planlægning af den bedste rute

Tænk over de steder, du vil besøge, og planlæg de korteste ruter mellem dem. Oftest forsøger man at organisere turne datoer for at minimere rejsetid og afstand af hensyn til kunstnerne. Heldigvis har de mest effektive og omkostnings-effektive ruter også gerne den mindste miljømæssige påvirkning, så dette er en win-win.

Overvejelser som spillesteders tilgængelighed og kunstnernes forpligtelser er nødvendige, når du planlægger en effektiv rute, så det er godt at begynde planlægningen af din turne og ruten så tidligt som muligt.

Ved at prioritere planlægningsfasen får du tid til at undersøge nye spillesteder, etablere nye relationer og nå ud til nye målgrupper, samtidig med at du skaber vigtig erfaring for kommende turneer.

Følgende er nogle tips til det forberedende arbejde:

- Prøv at identificér andre mulige steder at optræde i samme geografiske region.
- Undgå at rejse til engangsforestillinger, især internationale flyrejser.
- Undgå engangs-stop eller større omveje f.eks. til pressearrangementer.
- Lav flere forestillinger på ét spillested, da det kan reducere behovet for at turnere igen i den nærmeste fremtid.

Valg af spillesteder

Kapacitet, pris og tilgængelighed er nøglefaktorer ved valg af et spillested, men du bør også overveje følgende inden booking - og efter bekræftelse:

- Er spillestedets lokalitet let tilgængelig for publikum?
- Er der nem og god adgang til offentlig transport?

Publikums rejser er den største kilde til Co2-udledningen for enhver produktion, og dette er ofte et problem for landdistrikter eller store forestillinger, der tiltrækker publikum længere væk fra.

- Undersøg lokale rejseoperatører eller undersøg organiseringen af ekstra offentlig transport-tjenester ved hvert spillested og

synkronisér denne tjeneste med start- og sluttidspunktet på forestillingen.

- Snak med spillestedet om kun at tilbyde et begrænset antal parkeringspladser for at tilskynde mere brug af dele-biler, samt brug af offentlig transport.
- Arbejd med spillestedet, promotoren eller billetagenten for at tilbyde en kombineret billet til forestilling + offentlig transport.
- Vælg steder, der tilbyder cykelstativer eller cykelopbevaring
- Har spillestedet en miljøpolitik? Hvis ja, så bed om at se denne, så du i højere grad kan understøtte spillestedets egen miljøpolitik. Hold især øje med om spillestedet har miljøcertificeringer eller priser for deres klimaindsats.
-
-

- Hav en åben dialog om brug af deres interne udstyr eller hvad du kan skaffe lokalt for at undgå unødvendig transport.
- Find ud af, om der er adgang til tilstrækkelig netstrøm, for at undgå at bruge dieselgeneratorer.
- Sørg for, at der tilbydes affaldssortering bag scenen (såvel som i bar og foyer).

Planlægning af transport

Transport sætter oftest det største Co2-aftryk på en turné (eksklusive publikumsrejser).

- I Europa skal du fortrinsvis bruge landtransport til produktionsudstyr frem for luftfragt.

- Skift fra vejfragt til jernbanegods til dine sæt, kostume eller kunstværker.
- Når du foretager interkontinentale ture, skal du planlægge nok tid før eller mellem shows til at bruge søfragt frem for luftfragt til at transportere produktionsudstyr/sæt.
- Det samme gælder personale, besætning og kunstnere. At rejse til søs, via jernbane eller veje er grønnere end flyrejser.
- Undgå især korte flyvninger.
- Når du booker køretøjer, f.eks. busser eller sovebusser, skal du vælge modeller med brændstofeffektive og lav-emissionsmotorer og vælge den mindste størrelse, der passer til dine behov. Tal med leverandører om, hvad de har til rådighed.

Bæredygtigt Kulturliv NU

- Vælg tourbusser, der kræver lavere strømforsyninger: 32amp. En 3-faset bus bruger seks gange strømmen fra en 16amp enfaset bus!
- Hvis du ansætter en chauffør, så find én der har gennemført et kursus i bæredygtig kørsel/brændstoffektiv kørselstræning.
- Brug offentlig transport frem for biler eller busser, når det er muligt - eller cykler.
- Hvis du har brug for at bruge biler, kan du prøve at organisere bildeling for at reducere antallet af ture på vejen.
- Brug taxa-virksomheder, der leverer hybrid- eller elbiler.
- Planlæg transport af scenografi og udstyr for at udnytte pladsen effektivt, minimér køretøjsstørrelse og sørg for, at rejser foretages med fuld belastning.
- Når du skal pakke en forestilling sammen, så forsøg at bruge så lidt emballage som muligt, og sørg for at alt emballage er genanvendeligt og genbrugeligt.

Booking af overnatning

- Vælg hoteller med miljøcertificering.
- Vælg privat indkvartering som f.eks. Airbnb lejligheder frem for hoteller.
- Vælg indkvartering så tæt på dit spillested sm muligt for at minimere transport.

- Foreslå medvirkende at sove hos venner og familie de steder på turneen hvor det er muligt.
- For længerevarende indkvartering kan leje af værelser/lejligheder være både billigere og have et lavere klimaaftryk end hoteller.

At øge bevidstheden om bæredygtighed

Brug din tid på turne med omhu!

- Arranger eventuelle møder og netværksbegivenheder på turneen, så de kan afholdes på de steder du alligevel er, især hvis du rejser i udlandet, så du ikke behøver at besøge de samme steder igen i den nærmeste fremtid.
- Brug turneen til at bringe dine opsøgende projekter ud til nye mennesker og steder.
- Brug turneen til at rejse opmærksomhed omkring bæredygtighed ved at styrke dit netværk og skabe

kontakt til lokale kræfter, som arbejder for bæredygtighed.

Catering

- På spillestedet, uanset om det er et teater eller en skole eller institution, vil der ofte være mad og drikke sat frem til jer. Spørg på forhånd hvad de tilbyder og bed om at der prioriteres lokale, økologiske og sæsonbetonede råvarer og vegetar og vegansk mad og drikkevarer frem for kødbaserede produkter.
- Anmod om vaskbare tallerkener, bestik osv. Eller komposterbart/genanvendeligt service.
- Overvej at give turnebesætningen en genanvendelig vandflaske.
- Vælg cateringfirmaer, der har en klar klimapolitik.
- Foreslå spillestedet at vælge grønne leverandører af mad og drikke, der bliver solgt til publikum.

Kommunikér med dit publikum

Publikumsrejser er den største kilde til Co2-udledning. Dette er muligvis uden for din direkte kontrol, men du kan sagtens have indflydelse, og du kan tilskynde publikum til at rejse mere bæredygtigt ved at kommunikere om det inden forestillingen.

- Fremhæv fordelene ved transportformer som cykling, offentlig transport og delebilsordninger.
- Tilbyd info om offentlig transport på dit website, på billetterne og som en del af PR-materialet.
- Tilbyd en Co2-beregner for transport på din hjemmeside så publikum selv kan vælge den transportform med det laveste klimaaftryk.

- Sørg for at formidle de klimahandlinger du gerne vil have, at dit publikum foretager, f.eks. at genbruge, at sortere deres affald og at rejse bæredygtigt.

- Undersøg muligheden for at indgå partnerskaber med organisationer eller foreninger som arbejder for klimaet og giv publikum mulighed for at bidrage til dette samarbejde, f.eks. gennem donation eller aktiv deltagelse i den klimakampagne I har skabt.

UNDERVEJS PÅ TURNEEN

De fleste af de valg du kan træffe for at mindske turneens klimaaftryk træffes i planlægningsfasen, men der er heldigvis stadig nogle ting du kan gøre undervejs på turneen:

- Medbring drikkedunke og drik postevand, hvor det er muligt
- Insister på, at teknisk crew og cast bruger drikkedunke eller den samme flaske, skriv evt. navn på flaskerne.
- Lav fælles frokostordning og køb fælles ind for at minimere modspild.

- Sørg for at sortere affald på de spillesteder, hvor det er muligt.
- Sluk for belysning og aircondition i garderober og omklædningsrum, når I forlader dem.
- Sluk for udstyret efter et lydtjek, hvor det er muligt.
- Efterlad ikke køretøjer i tomgang.
- Det er mere klimavenligt at benytte sig af privat indkvartering end hotelophold. Blandt andet kan I selv købe mad som er både økologisk og lokalt og sæsonbetonet. I kan medbringe egne håndklæder og sengetøj.

Bæredygtigt Kulturliv NU

- På hoteller skal du slukke lys/elektronik/aircondition/varme, når du forlader rummet, lukke gardinerne i løbet af dagen for at hjælpe med at holde rummet på en jævn temperatur. Hvis du opholder dig på samme hotel i flere nætter, sørg da for at minimere brug af håndklæder, og kontroller, at hanerne er tæt lukkede for at undgå vandtab fra dryppende haner.
- Brug offentlig transport, hvor det er muligt og sørg for at turnebilen er så miljøvenlig som mulig.

EFTER TURNEEN

Mål dit klimaaftryk og evaluer indsatsen

Forsøg at måle og beregne klimaaftrykket på de områder du har valgt i din handlingsplan. I det omfang det er muligt, benyt dig af Rethink Scenekunst NU.. Sammenlign de reelle tal med dine estimater fra før du tog afsted. Hvis de er meget forskellige, undersøg da hvorfor.

Ved at måle og beregne din turnes klimaaftryk bidrager du også til at skabe en bedre forståelse af turneers klimaaftryk. Du skaber erfaring og viden, som kan komme andre i scenekunstbranchen til gode.

Derfor opfordrer vi dig til at dele dine resultater med os, så vi kan samle al viden og erfaring om turnevirksomhed.

- Tag dig tid til at skrive en kort evaluering efter turen om dine miljømæssige bæredygtighedsinitiativer, og stil følgende spørgsmål;
  - Hvad gik godt?
  - Og hvad kunne forbedres?
  - Hvilke spillesteder var langt fremme i deres grønne udvikling og vilje til at samarbejde?
  - Skilte nogle hoteller sig ud?
  - Hvilke muligheder er der, og hvilke erfaringer kan du videreføre til fremtidige turneer?
- Del enhver relevant feedback med alle berørte interessenter

---

Bæredygtigt Kulturliv NU

Denne guide er udviklet af Bæredygtigt Kulturliv NU på baggrund af vores viden og erfaringer med scenografi i scenekunstbranchen.

Desuden har vi fået stillet materiale til rådighed af Julie's Bicycle. Vi skal rette en stor tak til Dawn Wall og Rikke Schrøder for samarbejde og sparring i forbindelse med udarbejdelsen af denne guide.

Vores ønske er at denne guide løbende skal opdateres med vigtige erfaringer og konkret viden fra alle I som arbejder med guiden. Så tøv ikke med at henvende jer til os så vi sammen kan få skabt en så vedkommende og nyttig guide til bæredygtig scenografi som muligt.

I kan skrive til os på info@baeredygtigtkulturliv.nu

For mere viden og info besøg os på
www.baeredygtigtkulturliv.nu